Kommentarer rundt endring av læreplan for matematikk i samfunnsfag i videregående skole

Dato: 26. mars 2026

Arbeidsutvalget i UHR-MNT diskuterte på sitt møte 6. mars endringen i læreplan i matematikk for samfunnsfag i videregående skole. Alle institusjonene var bekymret for flere ulike konsekvenser dette vil kunne ha for elevenes valg i skolen og deres forberedthet til videre studier. Møtet konkluderte med at en hurtigarbeidende komite burde oppsummere arbeidsutvalgets bekymringer. Dette dokumentet utgjør komiteens svar på bestillingen.

Komiteens medlemmer har vært:

- Halvard Fauske, førsteamanuensis i matematikk ved OsloMet
- Nils Voje Johansen, skoleansvarlig ved Matematisk institutt, UiO
- Knut Mørken, studiedekan ved Det matematisk-naturvitenskaplige fakultet, UiO
- Tim Torvatn, førsteamanuensis og leder for Forvaltningsutvalget for sivilingeniørutdanningen, NTNU

Innledende kommentarer

Vi viser til Kunnskapsdepartementets (KD) brev til Utdanningsdirektoratet (Udir) datert 10. januar 2025 med «Oppdrag 2025-07: Endring av læreplan og eksamen i matematikk for samfunnsfag.»

Bakgrunnen for oppdraget er at antall elever som tar S-matematikk etter *Fagfornyelsen 2020* har falt dramatisk, og «etter departementets mening er hovedproblemet i denne sammenheng at økt vanskegrad i matematikk S medfører at spranget fra matematikk 1P til matematikk programfag (S eller R) er blitt så stort at mange elever velger vekk fordypning.»

Departementet ba derfor om et fordypningsfag i matematikk som ligger på et nivå mellom P og R, og dette ville gjøre at spranget fra 1P til de nye fagene ikke ble så stort.

Udir sendte høsten 2025 på høring et forslag om en ny struktur for fagene som skal erstatte fagene i S-matematikk, S1 og S2. Her ble det innført flere dyptgripende endringer:

- De nye fagene skal være mono-tematiske og har navnene *Statistikk* og *Matematikk for økonomi*. De tidligere S-fagene dekket et spekter av matematiske temaer.
- De nye fagene skal kunne tas i vilkårlig rekkefølge. Det vil si at ingenting som læres i det ene faget kan bygges videre på i det andre. Begge fagene må derfor starte på et nivå som er tilgjengelig for elever med *Matematikk 1 P* som bakgrunn. De tidligere S-fagene var hierarkiske, og elevene fikk anledning til å utvikle en dypere matematisk modenhet gjennom progresjonen fra S1 til S2.

- Det er etter den nye modellen mulig for en elev som har tatt *Matematikk R1* å ta *Statistikk* eller *Matematikk for økonomi* og dermed få fordypning i matematikk. Dette selv om de nye fagene per definisjon ligger på et lavere nivå enn R1. Tidligere måtte en R1-elev ta *Matematikk R2* for å få fordypning.

Utdanningsdirektoratet skriver i høringsdokumentet til læreplanene for de nye fagene datert 28. januar 2026 at «Målet med den nye strukturen er å få flest mogleg til å fordjupe seg i matematikk, også R2» Dette er et mål vi selvsagt deler, men vi tror dessverre at den innførte strukturen og læreplanene som nå er på høring, lett vil føre til det motsatte.

Vi overlater til fagspesialister å kommentere på forslaget til læreplaner for de to fagene og henviser til høringssvar fra institusjonene for dette. Her vil vi peke på tre aspekter rundt innføringen av de nye fagene som vi oppfatter som svært urovekkende:

1) Muligheten for å kombinere R-matematikk og de nye fagene vil svekke rekrutteringen til R2

Elever som normalt ville gått fra R1 til R2 vil kunne fristes til å gå fra R1 til *Matematikk for økonomi* eller *Statistikk* for å sikre seg fordypning. Vi vet at elever i stor grad velger strategisk ut fra hva som gir best karaktersnitt. Ved å ta R1 + *Statistikk* eller *Matematikk for økonomi*, vil de fleste få langt bedre karakter enn det de ville fått i R2 i og med at de nye fagene begge vil ligge på et lavere nivå enn R1 siden de kun bygger på *Matematikk 1P*. (Jf. Departementets bestilling 2025-07 Oppdrag: Endring av læreplan og eksamen i matematikk for samfunnsfag datert 10. januar 2025.)

Tilbøyeligheten til å velge ut fra karakterer blir ytterligere forsterket ved at realfagspoengene nå er redusert.

Dermed svekkes rekrutteringen til realfaglige studier som krever R2 i stedet for å øke den.

Sett fra skolens ståsted vil det dessuten være svært utfordrende med klasser i *Statistikk* eller *Matematikk for økonomi* der en del av elevene har 1P som faglig bakgrunn og en annen har R1 som faglig bakgrunn. Dette vil gjøre det krevende å tilpasse undervisningen til elevenes ulike faglige nivåer og samtidig sikre faglig progresjon og kvalitet.

2) Fordypningen *Statistikk* + *Matematikk for økonomi* vil av mange universitet og høyskoler ikke bli vurdert som sidestilt med Matematikk R1 og dermed ikke kunne brukes som grunnlag for opptak til realfagsstudier som krever R1.

Det har i mange år vært slik at S1+S2 av mange universitet har blitt sidestilt med R1 ved opptak til flere realfaglige studier.

Strukturen som nå er fastsatt medfører at de nye fagene *Matematikk for økonomi* og *Statistikk* ikke skal bygge på hverandre, men skal kunne tas i den rekkefølge man ønsker. Dette medfører at begge fagene må ligge på omtrent samme matematiske modenhetsnivå med *Matematikk 1P* som faglig grunnlag. Det betyr at en i begge fagene må starte med å bygge opp et faglig grunnlag som man tidligere kun trengte å gjøre i S1.

Dette gjør at en ikke kan forvente at elevene når samme matematiske modenhetsnivå som det de gjorde med S-matematikken, også før Fagfornyelsen. Den matematiske verktøykassen elevene fra Matematikk 1P rår over er dessuten svært enkel og mangler den grunnleggende algebraen og funksjonslæren som ligger i 1T. Det vil medføre at faget i stor grad blir beskrivende dersom bestillingen fra departementet om at faget skal gjøres attraktivt for P-elever legges til grunn.

Dette sammen med at de nye fagene er faglig smale og ikke gir en bred matematikk-bakgrunn, vil medføre at kompetansen elevene får *neppe blir godkjent som grunnlag for opptak til realfagsstudier som krever R1. Dermed svekkes rekrutteringen til realfaglige studier som krever R1*.

3) Innføring av de nye fagene kan tidligst skje fra høsten 2028

Elever som begynner på videregående skole høsten 2026 velger denne våren om de skal ha Matematikk 1P eller Matematikk 1T i Vg1. Dette legger bindinger for hvilke matematikkfag de er kvalifisert for i Vg2. Velger de 1 P vil de være kvalifisert for de nye fagene *Matematikk for økonomi* og *Statistikk*, men ikke for Matematikk R1. I og med at det ikke vil være klart før ultimo 2026 hvilke studier de nye fagene *Matematikk for økonomi* og *Statistikk* vil kvalifisere til, bes altså elevene i Vg1 om å velge Matematikk 1P eller 1T uten at de vet hva de vil kunne kvalifisere seg til. Dette er en uholdbar situasjon å sette elevene i. Det er selvsagt mulig å gjøre omvalg mellom 1P og 1T i starten av skoleåret, men etter noen uker vil det nok bli svært krevende å skulle gå fra 1P til 1T.

Avslutningsvis vil vi påpeke at KD opererer med et prinsipp som sier at like studier ved ulike institusjoner bør ha samme opptakskrav. Dette betyr at det vil være en stor fordel om institusjonene kan ha en felles oppfatning av om R1 kan erstattes av de nye fagene.